

УДК 378.018.43

Людмила Гаврілова

orcid.org/0000-0003-1814-5323

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
вул. Університетська, 12, 84112, м. Слов'янськ, Україна
lusjamuz64@gmail.com

Юлія Катасонова

orcid.org/0000-0001-9104-1892

аспірант кафедри теорії і практики початкової освіти,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
вул. Університетська, 12, 84112, м. Слов'янськ, Україна
katonova20111991@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто теоретичні аспекти розвитку дистанційної освіти в Україні, зокрема її понятійний апарат. На підставі аналізу наукових джерел систематизовано тлумачення ключових понять дистанційної освіти та дистанційного навчання. Проаналізовано історичні етапи формування базових понять дистанційного навчання (кореспондентське навчання, навчання на відстані). Сучасне розуміння понять і термінів дистанційного навчання виходить із його тлумачення як діяльності з використанням інтернет-технологій і ресурсів. Автор порівнює дистанційну освіту (distance education) та дистанційне навчання (distance learning), суміжні поняття відкритої освіти та змішаного навчання.

Ключові слова: відкрита освіта; дистанційне навчання; дистанційна освіта; електронна освіта; змішане навчання.

© Гаврілова Людмила, Катасонова Юлія, 2017

Вступ. Дистанційне навчання на сьогодні є одним із ключових напрямів оновлення всіх ланок освітньої системи України. Наразі відбувається науково-теоретичне осмислення дистанційних форм навчання, до наукового обігу входить нова термінологія, розробляється відповідне методичне забезпечення, проходить експериментальна апробація нових дистанційних освітніх технологій.

Серед вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень різних аспектів дистанційного навчання (ДН), кількість яких в останні роки значно зросла, широко вживаними є поняття «дистанційне навчання (distance learning)», «дистанційна освіта (distance education)», «електронне навчання (e-learning)», «електронна освіта (e-education)», «навчання на відстані», інші суміжні поняття, які почасти використовуються неоднозначно і розтлумачуються по-різному.

Загальнотеоретичним питанням дистанційної освіти та супровідним поняттям присвячено безліч праць як вітчизняних науковців (А. Андрєєв, В. Биков, Н. Жевакіна, Н. Корсунська, В. Кухаренко, Є. Полат, В. Солдаткін, О. Тихомірова, А. Хуторської та ін.), так і зарубіжних (Д. Пейнтер (D. Painter), П. Валіатан (P. Valiathan), Е. Розетт (A. Rossett), Р. Воган Фразе (R. Vaughan Frazze), Р. Шанк (R. Schank) та ін.), якими розроблені теоретичні положення здійснення дистанційного навчання.

Нормативно-правове підґрунтя дистанційного навчання в Україні забезпечує низка державних документів:

- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., у якому серед форм навчання у ВНЗ виокремлено дистанційну;
- Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена Постановою МОН України від 20.12.2000 р., згідно з якою дистанційна освіта є повноцінною формою навчання, реалізованою з допомогою технологій дистанційного навчання;
- Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 р. № 466 (із змінами), у якому визначається зміст понять «дистанційне навчання» та «дистанційна форма навчання».

Проте використання ключових понять і термінів дистанційного навчання в сучасних наукових розвідках почасти є дискусійним.

Проблемою смислової наповненості поняття «дистанційне навчання» та суміжних термінів опікуються вітчизняні науковці (В. Бикова, В. Кухаренка, Д. Матухин, Є. Полат та ін.) та зарубіжні (Й. Губагар (Y. Gubahar), М. Р. Сімонсон (M. R. Simonson), Д. Пейнтер (D. Painter), Р. Шанк (R. Schank), Е. Розетт (A. Rossett), Р. Воган Фразе (R. Vaughan Frazze) та ін.). Вони аналізують генезис понять ДН;

вивчають освітні програми ЮНЕСКО «Освіта для всіх», «Освіта через усе життя», «Освіта без меж», які визнають розвиток дистанційної освіти (ДО) одним із ключових напрямів модернізації усієї світової освітньої системи; вводять нові суміжні терміни.

Отже, виходячи з того, що понятійний апарат дистанційної освіти ще не до кінця унормований та уніфікований, зазначимо, що концепція дистанційного навчання в Україні ще не повністю сформована.

Мета статті – на підставі аналізу наукових джерел з теоретичних проблем дистанційного навчання систематизувати тлумачення ключових понять дистанційної освіти та дистанційного навчання.

Формування понятійного апарату дистанційного навчання: історичні аспекти. Як відомо, початок історії дистанційного навчання більшість науковців знаходить у середині XIX століття. Першим закладом, у якому були використані дистанційні форми навчання, вважається Берлінський інститут вивчення іноземних мов. Навчання у цьому закладі від середини 1850-х рр. відбувалося засобами листування, що пізніше отримало назву кореспондентського навчання («corresponding learning»). Так само з допомогою звичайної пошти як першої стійкої регулярної загальнодоступної системи зв'язку здійснювалося навчання окремих осіб у Лондонському університеті (від 1858 р.), здобувачам якого було дозволено складати іспити на отримання академічного ступеня, не зважаючи на форму набуття знань (очну, листування чи самонавчання) (Жевакіна Н., 2009; Вишнівський В. та ін., 2014).

В Америці й Канаді розвиток кореспондентського навчання як першої форми дистанційної освіти уможливив прогрес залізничного транспорту. У 1970-ті роки з'явилися перші американські програми з навчання шляхом листування (Keegan D. & Rumble G., 1982).

В останні десятиліття XIX – на початку XX століття деякі вищі навчальні заклади, серед яких Лондонський університет, шотландський Університет Св. Андрія, Королівський університет Канади, Чиказький університет (США), Квінслендський університет (Австралія) та ін., започаткували заочну форму

навчання. Саме у той час, за ствердженням В. Вишнівського на ін., увійшов до обігу новий термін: *distant education* («дистанційне навчання»). Розвиток початкових форм дистанційного навчання став можливим завдяки науково-технічному прогресу, зокрема масовому впровадженню поштового, телеграфного, телефонного зв'язку, радіо та телебачення, які використовувалися учасниками навчального процесу. Отже, на цьому етапі дистанційне навчання прирівнювалось до заочного, яке існувало поряд із традиційним очним і тлумачилось як навчання на відстані, до того ж у цей час воно отримало юридичне визнання, оскільки набуто студентами в університеті кваліфікацію підтверджували офіційні документи про освіту (Вишнівський В. та ін., 2014).

Новий етап у розвитку дистанційного навчання та початок його науково-теоретичного осмислення пов'язаний із інтенсивним впровадженням комп'ютерних технологій у навчання у 60-ті роки ХХ ст. На це вказує А. Кузьмінський, який пов'язує становлення дистанційного навчання з технічним прогресом, зокрема з розвитком обчислювальної техніки (Кузьмінський А., 2005). На цьому етапі відбулися суттєві зміни у тлумаченні поняття «дистанційне навчання», яке стало невід'ємним від комп'ютерної техніки та технологій. Однак слід відзначити: комп'ютерні системи того часу мали занадто високу вартість, що гальмувало темпи їх впровадження в освіту.

Поява персональних комп'ютерів у 70-ті роки ХХ століття стимулювала процеси інформатизації освіти, сприяла порушенню питань щодо вдосконалення змісту навчальних програм у нових освітніх умовах, розроблення навчальних комп'ютерних програм, навчання викладачів, пошук нових форм і методів навчання на відстані тощо (Кузьмінський А., 2005, с. 351). Це, передусім, характеризувало освітні інновації країн Західної Європи, Америки та Канади, проте окремі зрушення відбувалися й у країнах Східної Європи та Радянському Союзі.

У ці ж роки розпочалася й історія глобальної мережі Інтернет (як відомо, власне термін «Інтернет» використовується з 1983 року), а з початку 1990-х рр. завдяки стандартизації сторінок WWW та винайденню HTML формату представлення даних Всесвітня павутина стала загальнодоступним сервісом. І лише

після цих подій дистанційне навчання стало доступним значно більшій аудиторії і невід'ємним від технологій і ресурсів мережі Інтернет.

Наразі поняття «дистанційне навчання» й близькі до нього категорії розтлумачуються, виходячи із загального його розуміння як діяльності з використанням інтернет-технологій і ресурсів.

Сучасні підходи до визначення базових понять дистанційного навчання.

Проаналізуємо основні поняття дистанційної освіти як окремої сучасної форми навчання, застосовувані в наукових розвідках вітчизняних та зарубіжних науковців.

В. Биков, В. Кухаренко, Н. Сиротенко та ін. виокремлюють два типи дистанційного навчання, які залежать від характеру організації навчальних комунікацій між учасниками навчально-виховного процесу та організаторами, від способу побудови комунікаційного каналу навчального середовища та засобів передачі інформації. Перший тип – це традиційне дистанційне навчання, яким є заочне навчання, другий – е-дистанційне навчання (е-ДН), яке характеризується синхронною та асинхронною взаємодією між учасниками і організаторами навчального процесу, переважним і принциповим використанням електронних систем доставки навчання, комп'ютерної мережі Інтернет, мультимедійних навчальних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій (Биков В., Кухаренко В., Сиротенко Н. та ін., 2008, с. 9).

Є. Полат та ін. науковці розглядають дистанційне навчання, як принципово нову форму навчання, як систему. Зазвичай науковці поняття системи тісно пов'язують з категоріями цілісності, структури, взаємозв'язків компонентів, що утворюють нову цілісність. Тому вчені виокремлюють ключові компоненти системи дистанційного навчання, серед яких навчальне середовище дистанційного навчання (платформа) з необхідними засобами комунікації, база навчальних матеріалів (лекції, електронна література, відео- та аудіо-матеріали), засоби контролю та оцінювання (практичні завдання, тестування, форуми, веб-квести, скрайбінг, тощо), учасники (суб'єкти) дистанційного навчання та технічні спеціалісти (програмісти, адміністратори).

На думку Є. Полат, важливо розділяти поняття система навчання і навчально-виховний процес. Сутність такого розподілу полягає у тому, що система навчання передбачає етап проектування, у той час як навчальний процес – це реалізація розробленої на етапі проектування системи у реальній діяльності викладача та студентів. Дистанційна освіта не є модернізацією чи аналогом заочного навчання, а впроваджується як принципово нова форма навчання. Різниця цих форм полягає у факторах інтерактивності, засобах реалізації усіх компонентів системи навчання, специфіці використання послуг Інтернету в умовах дистанційної освіти та ін. (Полат Є., Бухаркіна М., Моїсєєва М., 2004).

Слід відзначити, що у науково-педагогічній літературі терміни «дистанційне навчання» і «дистанційна освіта» почасти вживаються як синоніми. Проте вони суттєво відрізняються один від одного, так само, як загальнопедагогічні поняття «навчання» і «освіта». Відомо, що в педагогічній науці ще від часів Й. Песталоцці навчання вважається шляхом здійснення освіти, яка, у свою чергу, стає результатом, кінцевою метою навчання. Тож поняття «дистанційна освіта» є ширшим за «дистанційне навчання», що не виключає можливості використання цих понять як синонімічних.

Аналізуючи феномен дистанційної освіти, слід зупинитися також на аналізі дефініції «відкритої освіти», яка вживається у багатьох наукових виданнях пострадянських країн у зв'язку з розвитком дистанційних форм навчання.

У вітчизняній науці (В. Биков, М. Лещенко, А. Яцишин та ін.) тлумачення поняття відкритої освіти виходить із задекларованого Національним інститутом стратегічних досліджень її визначення як «застосування у навчальному процесі та освітньому менеджменті на всіх рівнях новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних методів роботи, що спираються на ці технології, може відіграти значну позитивну роль у реформуванні різних сфер освітньої діяльності – від забезпечення ефективного моніторингу до створення цілісних систем забезпечення доступу до освітніх ресурсів та обміну передовим педагогічним досвідом і методичними матеріалами» (Національний інститут стратегічних досліджень : Гуманітарний розвиток, 2012). У цьому визначенні основний акцент

зроблено на використанні інформаційних технологій, так само характерних для дистанційної освіти; основним чинником відкритості сучасної освіти вважається її технологічність, використання мережевих інформаційних технологій, що загалом забезпечує інтенсифікацію, безперервність та індивідуалізацію навчання.

Зарубіжні дослідники, зокрема Тору Ійосі та М. С. Віджай Кумар, аналізуючи стан розвитку та провідні засоби відкритої освіти сьогодення, підкреслюють різні цілі й завдання цих видів освіти: якщо дистанційна освіта розвивається у напрямку зростання рівня доступності освіти для людей, які раніше з різних причин не мали змоги її отримати, то інструменти відкритої освіти передусім спрямовані на поліпшення якості освіти, що не виключає забезпечення більшої доступності (Тогу Ійосі & М. С. Віджай Кумар, 2009, 11).

Отже, відкрита освіта, на відміну від дистанційної, спрямована передусім на пошук нових методів і прийомів навчання, оновлення підготовки і організації освітнього процесу, а нові технології мають значення лише у контексті їх творчого застосування в освітній системі.

Ще одним широковживаним на сьогодні поняттям є «електронна освіта», або е-дистанційна освіта, що демонструє різновид освітньої системи, навчально-виховний процес якої переважно підтримується технологіями е-ДН, а організація освітнього процесу забезпечує реалізацію принципів відкритої освіти (Биков В., Кухаренко В., 2008, 10).

Науковці вказують, що електронна освіта (е-освіта) реалізується комплексом сучасних навчальних засобів – електронних освітніх ресурсів (ЕОР), основні види та функціональна класифікація яких оприлюднені у Положенні про електронні освітні ресурси (2012). Під ЕОР розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами. До них належать: електронні

документи, видання, дидактичні демонстраційні матеріали, словники, підручники, курси дистанційного навчання тощо.

М. Федорчук, аналізуючи сутність і стан упровадження електронної освіти в Україні, виокремлює такі її складники, як-от: дистанційна освіта, електронні бібліотеки, аудіо-, відео-лекції, мультимедійні навчальні засоби (Федорчук М., 2015). Тож, на думку вченого, поняття дистанційна освіта є значно вужчим ніж е-освіта.

Більшість науковців цілком справедливо розрізняють поняття дистанційної та електронної освіти як істотно різні педагогічні структури. Вони вважають, що у результаті стрімкого розвитку й удосконалення засобів комунікації е-навчання стало наразі вагомим за дистанційне. Е-освіта (e-education) стала значно менше зорієнтованою на курс лекцій і значно більше – на набуття конкретних знань, до того ж вона є краще адаптованою до різних рівнів навчання.

Електронне навчання (e-learning) як шлях здобуття е-освіти (e-education) – за визначенням ЮНЕСКО – це навчання з допомогою Інтернету та засобів мультимедіа. На думку М. Розенберга, e-learning передбачає передусім використання Інтернет-технологій для забезпечення ефективності засвоєння знань та базується на трьох ключових принципах: робота здійснюється по мережі; доставка навчального контенту кінцевому користувачу здійснюється за допомогою комп'ютера з використанням стандартних Інтернет-технологій (Rosenberg M, 2007, 10).

Почасту електронне навчання виступає синонімом Web-навчання та online-навчання. Тому даний термін можна розуміти як інтенсивне використання у навчанні комп'ютера, засобів мультимедіа, ресурсів мережі Інтернет, систем віддаленого спілкування. Під час реалізації електронного навчання студенти переважно працюють самостійно з електронними матеріалами (підручниками, курсами, навчальними системами), при цьому отримують дистанційні консультації викладача в інтернет-просторі. Так само утворюються Інтернет-товариства тих, хто навчається на одному курсі в конкретного викладача, який проводить онлайн-консультації, отримує та оцінює виконані студентами завдання, веде облік

виконаної кожним учнем (студентом, користувачем) роботи та ін. Експерти ЮНЕСКО вважають, що електронного навчання орієнтує студентів на новий стиль освіти та сприяє розвитку їх умінь та навичок для подальшого навчання протягом усього життя (Bates T., 2001).

Поширення е-навчання призвело до виникнення нового напрямку – змішаного навчання. Змішане навчання (hybrid, mixed, integrative, blended learning, technology-mediated instruction, web-enhanced instruction, mixed-mode instruction) – це форма освіти, згідно з якою учень (студент, слухач) засвоює одну частину матеріалу засобами дистанційного навчання, а іншу частину матеріалу вивчає очно в аудиторії.

«Змішане навчання» – відносно нове поняття у сучасній освіті. Вперше термін *blended learning* з'явився в інформаційному бюлетені 1999 року, коли освітня компанія інтерактивного навчання змінила свою назву на EPIC та оголосила, що буде використовувати методику змішаного навчання (Чугай О., 2015).

Змішане (гібридне) навчання, на думку В. Кухаренка, є однією з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу (Кухаренко В., 2015, 2).

Розглянемо докладніше сучасні визначення цього поняття.

Так, Д. Пейнтер (D. Painter), Р. Шанк (R. Schank), Д. Кларк (D. Clark) та інші зарубіжні дослідники тлумачать змішане навчання передусім як поєднання традиційних формальних засобів навчання – роботу в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу – з неформальними, наприклад, обговоренням за допомогою e-mail-листування або Інтернет-конференцій. Тобто засвоєння теоретичного матеріалу у змішаному навчанні відбувається самостійно, через електронний навчальний курс, а на аудиторних заняттях за допомогою ігрових методів, активних обговорень, пошуку рішень, розв'язання завдань та ін. відпрацьовуються та закріплюються відповідні уміння й навички (Желнова Е., 2007; Clark D., 2003).

В. Пурніма (V. Purnima) змішане навчання вважає системою, в якій комбінуються різні способи подання навчального матеріалу, зокрема курси,

побудовані на Веб-технологіях, EPSS (Educator Performance and Support System) та методики управління знаннями. Цей термін характеризує також навчання, що поєднує різні форми: очне навчання (face-to-face), онлайн електронне навчання (live e-learning) та самонавчання на робочому місці (self-paced learning) (Purnima V., 2002).

Науковці Е. Розетт (A. Rossett) і Р. Воган Фразе (R. Vaughan Frazze) вважають, що змішане навчання поєднує протилежні, на перший погляд, підходи: формальне та неформальне навчання, спілкування «face-to-face» та спілкування «он-лайн», керовані дії і самостійний вибір шляху, використання автоматизованих довідок та зв'язків з колегами для досягнення власних цілей і цілей організації (Rossett A., Vaughan F., 2003). На інтеграції традиційного і дистанційного спілкування, утворенні інтегрованого навчального середовища наполягає К. Р. Грехем (Graham C. R., 2005).

Отже, змішане навчання можна визначити як гібридний вид, що поєднує у собі новітні технології з традиційними формами навчання.

Висновки. Аналіз наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних дослідників різних аспектів дистанційної освіти доводить багатогранність та багатозначність цього педагогічного феномену, понятійний апарат якого ще не до кінця унормований. Стрімкий розвиток комп'ютерної техніки і технологій стимулює виникнення нових видів навчання на відстані, нових форм і методів дистанційної освіти.

Підсумовуючи огляд основних дефініцій дистанційної освіти, відзначимо наступне:

1. Базовим серед усіх проаналізованих є поняття дистанційної освіти, значно ширше за дистанційне навчання, яке є результатом, кінцевою метою навчання. Проте не виключається можливість використовувати ці поняття як синонімічні.

2. Найточніше сутність сучасного distance learning у вищому навчальному закладі відтворює категорія е-дистанційного навчання, яке забезпечується використанням ресурсів мережі Інтернет, мультимедійних навчальних засобів та інших електронних освітніх ресурсів.

3. Розвиток дистанційної освіти пов'язаний передусім із запровадженням змішаного (гібридного) навчання, а також її органічним входженням у систему відкритої освіти.

4. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у впровадженні засобів е-ДН у вивчення дисциплін різних освітніх галузей вищої школи, зокрема у мистецьку освіту, а також у пошуку форм і методів дистанційного навчання, специфічних для цієї галузі.

Література

1. Жевакіна Н. В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Жевакіна. – Луганськ, 2009. – 20 с.
2. Вишнівський В. В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібник / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.
3. Keegan D. & Rumble G. Distance teaching at university level (1982). The Distance Teaching Universities. London : Croom Helm.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: [Навчальний посібник] / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
5. Технології розробки дистанційного курсу: навчальний посібник / [Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Рибалко О. В., Богачков Ю. М.]; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К.: Міленіум, 2008. – 324 с.
6. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева; под. ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
7. Відкрита освіта: новітні технології у навчальному процесі та освітньому менеджменті як засіб інтенсифікації розвитку освітньо-наукової системи України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень: Гуманітарний розвиток, 2012. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/721/>
8. Toru Iiyoshi & M. S. Vijay Kumar (2009). Opening Up Education. The Collective Advancement of Education through Open Technology, Open Content, and Open Knowledge. London, The MIT Press, 256.
9. Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс] / [від 01.10.2012 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#n13>
10. Федорчук М. В. Сутність і стан упровадження електронної освіти в Україні / М. В. Федорчук. // Право і безпека. – 2015. – №4. – С. 61–66.
11. Rosenberg M. (2007). Beyond E-Learning: New Approaches to Managing and Delivering Organizational Knowledge. ASTD International Conference. June 3. Atlanta.

12. Bates T. (2001). National strategies for e-learning in post-secondary education and training. UNESCO. 132.
13. Чугай О. Ю. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі [Електронний ресурс] / О. Ю. Чугай // X міжнародна науково-практична конференція «Новітні освітні технології в контексті євроінтеграції». – 2015. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268>.
14. Кухаренко В.М. Системний підхід до змішаного навчання / В.М.Кухаренко // Інформаційні технології в освіті. – 2015. – № 24. – С. 53 – 67. DOI:10.14308/ite000568.
15. Желнова Е. В. 8 этапов смешанного обучения (обзор статьи Д. Пейнтер «Missed Steps» [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57>.
16. Clark D. (2003). Blended learning. CEO Epic Group plc, 52. Old Steine, Brighton BN1 1NH.
17. Purnima V. (2002). Blended Learning Models. URL: <http://www.learningcircuits.org/2002/aug2002/valiathan.html>.
18. Rossett A., Vaughan F. (2003). Blended learning. CEO Epic Group plc, 52 Old Steine, Brighton BN1 1NH. URL: <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57>.
19. Graham, C. R. (2005). Blended learning system: Definition, current trends and future direction. In: Bonk, C.J., Graham, C.R. (eds.) Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs, pp.3-21. Pfeiffer, San Francisco

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВНЕДРЕНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Гаврилова Людмила, доктор педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой теории и практики начального обучения, ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», ул. Университетская, 12, 84112 г. Славянск, Украина, lusjamuz64@gmail.com

Катасонова Юлия, аспирант кафедры теории и практики начального обучения, ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», ул. Университетская, 12, 84112 г. Славянск, Украина, katasonova20111991@mail.ru

В статье рассмотрены теоретические аспекты развития дистанционного образования в Украине, в частности его понятийный аппарат. На основе анализа научных источников систематизированы толкования ключевых понятий дистанционного образования и дистанционного обучения. Проанализированы исторические этапы формирования базовых понятий дистанционного обучения (корреспондентское обучение, обучение на расстоянии). Современное понимание понятий и терминов дистанционного обучения исходит из его толкования как деятельности с использованием интернет-технологий и ресурсов. Автор сравнивает дистанционное образование (distance education) и дистанционное обучение (distance learning) и смежные понятия открытого образования и смешанного обучения.

Ключевые слова: дистанционное образование; дистанционное обучение; открытое образование; смешанное обучение; электронное образование.

THEORETICAL ASPECTS OF DISTANCE LEARNING IN UKRAINE

Gavrilova Lyudmila, doctor of pedagogical sciences, head of the primary education theory and practice department, SHEE “Donbas State Pedagogical University”, st. Unyversytetska 12, Sloviansk Donetsk region, Ukraine, lusjamuz64@gmail.com

Katasonova Julia, postgraduate student of the primary education theory and practice department, SHEE “Donbas State Pedagogical University”, st. Unyversytetska 12, Sloviansk Donetsk region, Ukraine, katasonova20111991@mail.ru

The article analyzes the theoretical aspects of distance education in Ukraine, in particular its conceptual apparatus. Regulatory and legal background of distance learning in Ukraine are public documents, including the Law of Ukraine "On High education", the Concept of distance education in Ukraine and others. Based on scientific sources is systematized the interpretation of key concepts of distance education and distance learning. It analyzes the historical stages of the basic concepts of distance learning (Correspondent learning, distance learning). Current understanding of the concepts and terms of distance education comes from his interpretation of how the use of Internet technologies and resources. The author compares the distance education and distance learning, related notions of open education, e-learning and blended learning. During the analysis of the open education concept, focus is primarily on its technology, use of network information technology, ensuring intensification, continuity and individualized learning. The specifics of electronic education (e-education) is its implementation of a complex of modern educational means – electronic educational resources (electronic documents, publications, teaching demonstration materials, dictionaries, textbooks, distance learning courses). Mixed (hybrid) learning allows flexibility to combine the advantages of distance learning to traditional learning and work in the classroom. All three categories beyond distance learning. Modern distance learning in higher education is provided using the resources of the Internet, multimedia learning tools and other electronic educational resources.

The development of distance education primarily related to the introduction of mixed (hybrid) learning and its organic entry into the system of open education.

Keywords: *blended learning; distance education; distance learning; e-education; open education.*

Стаття надійшла до редакції 12.01.2017

Прийнято до друку 16.02.2017

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Zhevakina N. V. (2009). Pedahohichni umovy orhanizatsii dystantsiinoho navchannia studentiv humanitarnykh spetsialnostei u pedahohichnomu universyteti [Pedagogical conditions of distance education students in the humanities Pedagogical University]: Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.04. Luhansk, 20 (ukr).
2. Vyshnivskiy V. V., Hnidenko M. P., Haidur H. I., Ilin O. O. (2014). Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia. Stvorennia elektronnykh navchalnykh kursiv ta

elektronnykh testiv [Organization of distance learning. Creation of e-learning courses and e-tests]. Kyiv: DUT, 140 (ukr).

3. Keegan D. & Rumble G. Distance teaching at university level (1982). The Distance Teaching Universities. London : Croom Helm (eng).

4. Kuzminskyi A. I. (2005). Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school]. Kyiv : Znannia, 486 (ukr).

5. Bykov V. Yu., Kukharenko V. M., Syrotenko N. H., Rybalko O. V., Bohachkov Yu. M. (2008). Tekhnolohii rozrobky dystantsiinoho kursu: navchalnyi posibnyk [Technology development of distance course: Tutorial]. V. Yu. Bykov, V. M. Kukharenko (Ed.). Kyiv: Milenium, 324 (ukr).

6. Polat E. S., Buharkina M. Ju., Moiseeva M. V. (2004). Teorija i praktika distancionnogo obuchenija [Theory and practice of distance education]. E. S. Polat (Ed.). M. : Akademija, 416 (rus).

7. Vidkryta osvita: novitni tekhnolohii u navchalnomu protsesi ta osvitnomu menedzhmenti yak zasib intensyfikatsii rozvytku osvitno-naukovoï systemy Ukrainy. Analychna zapyska [Open Education: the latest technology in the educational process and educational management as a means to intensify the development of education and research system in Ukraine. Policy Brief] (2012). Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen : Humanitarnyi rozvytok [National Institute for Strategic Studies, Humanities development]. Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/721/> (ukr).

8. Toru Iiyoshi & M. S. Vijay Kumar (2009). Opening Up Education. The Collective Advancement of Education through Open Technology, Open Content, and Open Knowledge. London, The MIT Press, 256 (eng).

9. Polozhennia pro elektronni osvitni resursy [Regulation on electronic educational resources] (2012). zakon2.rada.gov. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#n13> (ukr).

10. Fedorchuk M. V. (2015). Sutnist i stan uprovadzhennia elektronnoi osvity v Ukraini [The essence of the state and implementing e-learning in Ukraine]. Pravo i bezpeka, 4, 61 – 66 (ukr).

11. Rosenberg M. (2007). Beyond E-Learning: New Approaches to Managing and Delivering Organizational Knowledge. ASTD International Conference, June 3, Atlanta (eng).

12. Bates T. (2001). National strategies for e-learning in post-secondary education and training. UNESCO, 132 (eng).

13. Chuhai O. Yu. (2015). Zmishane abo hibrydne navchannia yak transformatsiia tradytsiinoï osvitnoi modeli [Blended or hybrid learning as transformation of traditional educational model]. Novitni osvitni tekhnolohii v konteksti yevrointehratsii. Available at: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268/> (ukr).

14. Kukharenko V.M. (2015). Systemnyi pidkhid do zmishanoho navchannia [System approach to blended learning]. Informatsiini tekhnolohii v osviti, 24, 53–67 (ukr).

15. Zhelnova E. V. (2007). 8 jetapov smeshannogo obuchenija (obzor stat'i D. Pejnter «Missed Steps») [8 blended learning phases (review article D. Painter «Missed Steps»)]. Available at: <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57> (rus).

16. Clark D. (2003). Blended learning. CEO Epic Group plc, 52. Old Steine, Brighton BN1 1NH (eng).

17. Purnima V. (2002). Blended Learning Models. Available at: <http://www.learningcircuits.org/2002/aug2002/valiathan.html> (eng).
18. Rossett A., Vaughan F. (2003). Blended learning. CEO Epic Group plc, 52 Old Steine, Brighton BN1 1NH. Available at: <http://www.obs.ru/interest/publ/?thread=57> (eng).
19. Graham, C. R. (2005). Blended learning system: Definition, current trends and future direction. In: Bonk, C.J., Graham, C.R. (eds.) Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs, pp.3-21. Pfeiffer, San Francisco (eng)